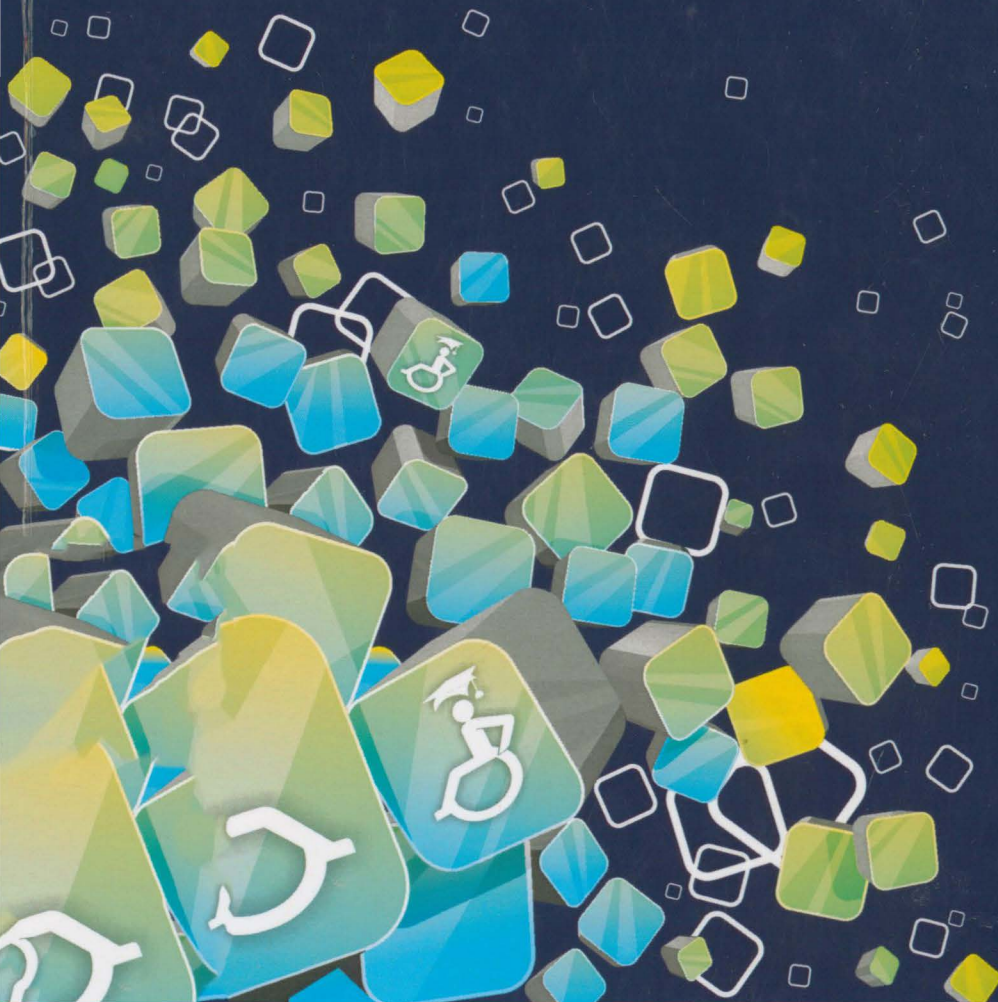

Helena Ochonczenko, Małgorzata Czerwińska, Marcin Garbat

OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ W SZKOLE WYŻSZEJ WYBRANE ZAGADNIENIA

UNIWERSYTET ZIELONOGÓRSKI

HELENA OCHONCZENKO
MAŁGORZATA CZERWIŃSKA
MARCIN GARBAT

OSOBY

z niepełnosprawnością
w szkole wyższej

Wybrane zagadnienia

ZIELONA GÓRA 2011

RADA WYDAWNICZA

Krzysztof Urbanowski (*przewodniczący*),
Marian Adamski, Andrzej Maciejewski, Janusz Matkowski,
Maria Fic, Bohdan Halczak, Zdzisław Wołk, Michał Drab, Anna Walicka,
Beata Gabryś, Rafał Ciesielski, Ryszard Błażyński (*sekretarz*)

RECENZJE

Prof. dr hab. Aleksandra Maciarz
Prof. dr hab. Tadeusz Gałkowski

REDAKCJA

Agnieszka Szpyłma

KOREKTA

Joanna Wysocka

TŁUMACZENIA STRESZCZEŃ

Mirosław Matuszewicz

PROJEKT OKŁADKI

Przemysław Gapiński

OPRACOWANIE TYPOGRAFICZNE

Anna Strzyżewska

© Copyright by Uniwersytet Zielonogórski
Zielona Góra 2011

ISBN 978-83-7481-424-9

OFICyna WYDAWNICZA UNIWERSYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO
65-246 Zielona Góra, ul. Podgórna 50, tel./faks (68) 328 78 64
www.ow.uz.zgora.pl, e-mail: sekretariatow@adm.uz.zgora.pl
Druk: Zakład Poligraficzny UZ

Ms, 211024

332/111

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
-------------	---

Część I

Specyfika funkcjonowania i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością

Małgorzata Czerwińska , Osoby z niepełnosprawnością wzroku.	11
Marcin Garbat , Osoby z niepełnosprawnością słuchu.	29
Helena Ochonczenko , Osoby z dysfunkcją narządu ruchu.	47
Ewa Janion , Osoby długotrwale chore somatycznie i z zaburzeniami zdrowia psychicznego.	71

Część II

Bariery i możliwości edukacji w szkole wyższej

Marcin Garbat , Młodzież z niepełnosprawnością w kształceniu akademickim.	89
Jerzy Olszewski , Ekonomiczno-społeczne determinanty ograniczania barier architektonicznych w odniesieniu do osób z niepełno- sprawnością.	109
Edwin Tytyk , Problemy inżynierii ergonomicznej przy dostoso- wywaniu środowiska szkolnego do potrzeb osób z niepełno- sprawnością.	121
Jolanta Lipińska-Lokś , Osoba z niepełnosprawnością w roli studen- ta – możliwości i ograniczenia (przegląd zagadnień).	139
Helena Ochonczenko , Poczucie własnej skuteczności studentów z (nie)pełnosprawnością – wybrane aspekty.	159
Małgorzata Czerwińska , Student z niepełnosprawnością wzroku jako użytkownik biblioteki i informacji.	189
Marcin Garbat , Uniwersytet Zielonogórski na rzecz studentów z niepełnosprawnością.	205
Helena Ochonczenko , Małgorzata Czerwińska , Savoir-vivre w kon- taktach ze studentami z niepełnosprawnością, czyli poznać – zrozumieć – skutecznie pomagać.	225
Noty o autorach	241

**PERSONS WITH DISABILITIES IN A UNIVERSITY
COLLEGE. SELECTED PROBLEMS**

CONTENTS

Introduction	5
Part I The specificity of functioning and revalidation of persons with disability	
Małgorzata Czerwińska , Persons with visual impairment	11
Marcin Garbat , Persons with hearing impairment	29
Helena Ochonczenko , Persons with mobility impairment	47
Ewa Janion , Persons chronically somatically ill and with psychical disorders	71
Part II Barriers and education possibilities at university college	
Marcin Garbat , Youth with disabilities in academic education	89
Jerzy Olszewski , Economic and social determinants of architectural barriers for the disabled	109
Edwin Tytyk , Ergonomic engineering problems when adjusting of school environment to needs of disabilities persons	121
Jolanta Lipińska-Lokś , Person with disability as a student – possibilities and limitations (review of problems)	139
Helena Ochonczenko , Sense of self-efficacy of students with (dis) abilities – selected aspects	159
Małgorzata Czerwińska , A student with visual impairment as a library and information user	189
Marcin Garbat , University of Zielona Góra for students with disabilities	205
Helena Ochonczenko, Małgorzata Czerwińska , Etiquette in relations with students with disabilities, i.e. to know – to understand – to help effectively	225
Notes about the authors	241

WSTĘP

Przełom XX i XXI wieku to okres intensywnych, wielokierunkowych procesów kształtowania się społeczeństwa informacji i wiedzy. Kładzie ono szczególny nacisk na rozwój nauki, inżynierii oraz edukacji. Edukacja jest wartością, nadzieją, zadaniem oraz ważnym narzędziem rozwoju społeczeństwa i każdego człowieka. Osoby lub grupy pozbawione dostępu do informacji (wykształcenia) stają się podmiotami wyizolowanymi nie tylko w życiu, ale i w zbiorowej świadomości, a w konsekwencji – są odsunięte od normalnych wspólnot i szans życiowych. Społeczeństwo informacyjne, otwierając nowe możliwości, generuje jednocześnie zagrożenia. Jednym z największych jest tworzenie się grup społecznych niemających dostępu do informacji – tzw. grup wykluczenia. Należą do nich ludzie niewykształceni, o niskim statusie materialnym, bezrobotni, niepełnosprawni [Doktorowicz 2000, Łukasiewicz, Unold 2000].

Niewątpliwą szansą dla osób z niepełnosprawnością na równoprawne funkcjonowanie w społeczeństwie informacyjnym są studia wyższe. Niestety, ta szansa jest zbyt rzadko wykorzystywana. W roku akademickim 2009/2010 na 461 uczelniach w Polsce studiowało ogółem 1,9 mln studentów, w tym ponad 28 tys. z niepełnosprawnością (to zaledwie 1,5% studenckiej społeczności akademickiej [*Szkoły wyższe...* 2010]).

Taki stan rzeczy uwarunkowany jest ciągle jeszcze licznymi barierami, ograniczeniami i brakiem wsparcia społecznego dla włączania osób z niepełnosprawnością w nurt życia zbiorowego. Nie wystarczy bowiem sama ich wola i determinacja w dążeniu do uzyskania satysfakcjonującego miejsca w określonej społeczności (akademickiej, lokalnej czy o jeszcze szerszym zasięgu), ale niezbędna jest szeroko pojęta „dostępność” i stworzenie sprzyjających warunków funkcjonowania tej grupy osób. Owa dostępność to przede wszystkim niwelowanie barier tkwiących w:

- kulturze społeczności lokalnej i społeczeństwa globalnego,
- sposobie zagospodarowania przestrzeni i w środowisku fizycznym,
- rozwiązaniach organizacyjno-prawnych,
- organizacji i funkcjonowaniu systemu opieki medycznej oraz wsparcia społecznego,
- samej osobie z ograniczoną sprawnością.

W tym kontekście edukacja na poziomie wyższym jawi się jako jeden z podstawowych środków skutecznej normalizacji życia osób z niepełnosprawnością.

Zapoczątkowany w latach 90. XX wieku przez siedlecką Akademię Podlaską (wówczas Wyższą Szkołę Rolniczo-Pedagogiczną) proces udostępniania osobom niepełnosprawnym edukacji akademickiej obejmuje coraz więcej polskich uczelni, przynosząc interesujące rozwiązania organizacyjno-prawne, z instytucją pełnomocnika rektora ds. studentów niepełnosprawnych na czele.

Uniwersytet Zielonogórski włączył się w ten nurt systemowych działań w 2005 roku, przeprowadzając kompleksowe badania nad funkcjonowaniem studentów niepełnosprawnych w zielonogórskim środowisku akademickim [Ochonczenko, Miłkowska 2005], a następnie powołując, z inicjatywy JM Rektora, prof. Czesława Osękowskiego, stanowisko Pełnomocnika ds. Niepełnosprawnych Studentów. Liczba osób niepełnosprawnych studiujących na zielonogórskiej Uczelni wzrosła z 24 w roku akademickim 2001/2002 – do 512 w roku akademickim 2010/2011.

Niniejsza publikacja jest próbą refleksji wynikłą z działań podejmowanych na rzecz niepełnosprawnych studentów, ale nade wszystko razem z nimi. Łączy zatem rozwiązania teoretyczne z prezentacją praktycznych rozwiązań.

U podłoża dobrych praktyk powinna leżeć rzetelna wiedza. Stąd też pierwsza część opracowania jest przeglądem podstawowych zagadnień dotyczących psychospołecznego funkcjonowania i rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami. Uwzględniając analizy diagnostyczno-statystyczne, skoncentrowano się na niepełnosprawnościach najliczniej reprezentowanych wśród studentów, tj. wadach wzroku, słuchu, dysfunkcjach narządu ruchu, długotrwałych chorobach somatycznych i zaburzeniach zdrowia psychicznego.

Część drugą publikacji wypełniają rozważania na temat barier i możliwości edukacji w szkole wyższej. Przedmiotem refleksji są m.in. problemy pedagogiczne, architektoniczne, ergonomiczne, prawne, ekonomiczne, bibliotekoznawcze. Podjęte rozważania stały się okazją do zaprezentowania dotychczasowego dorobku Uniwersytetu Zielonogórskiego w obszarze wsparcia studentów z niepełnosprawnościami, jak również do nakreślenia postulatów dalszych działań.

Głęboko wierzymy, że publikacja ta zyska zainteresowanie środowisk akademickich – nauczycieli i studentów, dla których stanie się inspiracją do mądrej, bo opartej na merytorycznej wiedzy o niepełnosprawności, integracji społecznej oraz których zachęci do podejmowania wspólnych działań na rzecz edukacji akademickiej osób z niepełnosprawnościami.

Pragniemy złożyć serdeczne podziękowania Recenzentom – Pani Profesor dr hab. Aleksandrze Maciarz i Panu Profesorowi dr. hab. Tadeuszowi Gałkowskiemu – za wszystkie, jakże dla nas cenne, uwagi, opinie i sugestie, które niewątpliwie podniosły wartość

merytoryczną i poprawność metodologiczną publikacji. Są one niezwykle istotne dla naszej dalszej pracy badawczej i działalności praktycznej.

Niniejsza publikacja stanowi formę serdecznego podziękowania Władzom Uniwersytetu Zielonogórskiego – JM Rektorowi, Panu Profesorowi Czesławowi Osękowskiemu oraz Członkom Senatu – za zrozumienie i wsparcie idei STUDIOWANIA BEZ BARIER, za przychylność dla służących jej realizacji działań badawczych i praktycznych.

Helena Ochonczenko
Małgorzata Czerwińska
Marcin Garbat

Zielona Góra, luty 2011 roku

Bibliografia

- Doktorowicz K. (2000): *Europejskie społeczeństwo informacyjne a problemy społeczeństwa starzejącego się*, [w:] *Spółeczeństwo informacyjne przyjazne dla osób specjalnej troski. Materiały konferencyjne*, Szczecin.
- Łukasiewicz R., Unold J. (2000): *Monopolizacja dostępu do informacji w procesie globalizacji*, [w:] *Spółeczeństwo informacyjne przyjazne dla osób specjalnej troski. Materiały konferencyjne*, Szczecin.
- Ochonczenko H., Miłkowska G. (red.) (2005), *Osoba niepełnosprawna w społeczności akademickiej*, Kraków.
- Szkoły wyższe i ich finanse w 2009 r.*, Warszawa 2010.